

Tigh Chadhain

Cill Chiaráin © 095-33409

Siopa Grósaera & Beár

Ceol gach deireadh seachtaine

Cogaslann & Bláthlann Uí Mhistéil

Pictiúir Pas agus Ceadúnais Tiomána
i 60 soicind!

An Cheathrú Rua
Fón: 091-595154/595169
Faics: 091595154

Tigh Pheadair mhóir

damrach bán, bante na habhann

beár

Go n-éirí go geal leis an bPléaráca

TIGH RORY

LEITIR MÓIR
8.30am – 8pm

SIOPA GÁS, GUAL, BLUGAS
BEATHA BEITHÍOCH SRL

Go n-éirí go geal leis an bPléaráca

COMHARCHUMANN CCCT Teo CONAMARA THAR TEORANTA

Carna 32587; Cill Chiaráin 095-33436; Ros Muc 091-574966

FORBAIRT POBAIL • SIOPA AN FHEILIMÉRA • SIOPA AN PHOBAIL

Óstán Chuan Charna

Fón: 095-32255
Faics: 095-32530

Ríomhphost: carnabay@iol.ie
www.iol.ie/~carnabay

Tá fáilte romhat!

Teach a' Daingin

Béal an Daingin, Conamara
091-572502

DEOCH & BIA

GACH CINEÁL COÍSIR

MIANAIGH GHLEANN GABHLA

Uachtar Ard, Co. na Gaillimhe.
Teil: 091-552360

Seanmhianach Luaidhe agus
Airgid ón 19ú haois

Turais eolais gach 20 nóiméad

SCÉAL IMIRCEORA:

Brid Uí Mhurchú ag caint le Meta Uí Mháille

Imirce, uaigneas, grá, agus scarann an bás na daoine

Bridie agus Pat Murphy ar lá a bpósta

“Rugadh i Snámh Bó mé. Iníon le Pat Phaddy Hynes agus le Mary Kelly. Ba as Eanach Mheáin mo mháthair ó dhúchas. Bhí ocht-ar clainne acu agus bhí mise ar an tríú duine ba shine.

Chuaigh an duine is sine agus an duine is óige Mary agus Jane go Sasana. Tá siad ina gcónaí i Londain agus pósta ag beirt dearthár. Tá Peter i gCambridge, Stephen sa mBreatain Bheag agus fuair Paddy an deartháir ba shine bás i dtimpiste i Londain i 1966. Tá Nóra ina cónaí ar an gCaiseal agus tá Annie agus mé féin i mBoston.

Nuair a bhí mise ag éirí suas, chomh luath agus a bhí tú in ann do bheatha a shaothrú d'ímigh tú le áit a thabhairt ag an mbord don dream ab óige, agus le airgead a shaothrú le cur abhaile lena dtógáil. Bhí an saol crua sna tríochaidí agus sna ceathrachaidí agus b'imirce an bóthar a bhí i ndán do chuile dhuine.

Chuaigh mo dheirfiúr Mary ag obair go Tuaim tar éis di an scoil a

fhágáil. Bhí sí ansin ar feadh cúpla bliain sular shocraigh sí dul go Sasana. Bhíodh pas ag teastáil an t-am sin le dul go Sasana. Nuair a bhí sise réidh le n-imeacht scríobh bean an tí ina raibh sí ag obair ann chuig mo mháthair agus cuireadh mise go Tuaim ina háit. Chuaigh mé isteach go Gaillimh in éineacht le mo mháthair ar an mbus ón mbeairic i Ros Muc. Bhí an lá ag báisteach, ba é sin an dara huair domsa a bheith i nGaillimh. Casadh bean as Tuaim orainn a raibh aithne aici ar Mary agus thug sí léi ar an mbus mé agus thug sí go dtí teach Mhuintir O'Reilly mé a raibh mé le dul ag obair ann. B'shin é 1946 agus bhí mé seacht mbliana déag d'aois. Ba lucht gnó a bhí i muintir O'Reilly. Bhí teach ósta agus siopa grósaera acu ach ní

raibh aon chlann acu. Bhí ormsa obair an tí ar fad a dhéanamh agus dinnéar, bricfeasta agus tae a réiteach dóibh féin agus don fhoireann mhór a bhí ag obair sa ngnó. Bhíodh orm a bheith i mo shuí roimh a hocht ar maidin agus na staighrí agus na hurláir a sciúradh. Bhí neart den obair sin le déanamh, óna hocht go dtí na hocht tráthnóna, seacht lá na seachtaine ach go mbíodh cúpla uair saor Dé Domhnaigh agam nó go mbíodh sé in am tae.

Ní raibh focal Béarla agam nuair a d'fhág mé an baile ach amháin *yes* agus *no* agus ní raibh a fhios agam cén áit lena gcur ná a úsáid. Bhíodh orm dul go dtí an buistéir ag ceannach feola agus gan fios agam cén cineál ach ag síneadh mo mhéire chuig píosa éigin. Bhí mé in ann Béarla a thuiscint ach ní raibh mé in ann í a labhairt. Bhí mé ar nós balbhán. Bhí bean an tí go maith dom agus fuair mé traenáil mhaith uaithi go mór mór ó thaobh

cócaireachta de, rud a sheas go maith dom blianta níos deireanaí. Ach bhí uaigneas orm agus d'airigh mé i bhfad uaim an baile. Ní mba aon sólas mo leaba féin a bheith agam in áit a bheith ag roinnt le mo dheirfiúracha. Is iomaí oíche gur ag caoineadh a thit mé i mo chodhladh. Bhíodh seachtain saoire sa mbliain agam agus bhí sé sin iontach mar ba é an t-aon uair é i rith na bliana a raibh mé in ann dul abhaile. Ní bhíodh luach an bhealaigh agam ná an t-am saor.

Deich scillinge sa tseachtain an pá a bhí mé a fháil agus bhíodh trí pingine bainte as sin le haghaidh stampa, ach bhí mé ag ceapadh go raibh mé saibhir. Chuile darna seachtain chuirfinn nóta deich scilleacha abhaile ag mo mhuintir agus an tseachtain nach mbíodh na deich scilleacha agam chuirfeadh mé tae, siúcra agus builín abhaile agus píosa tobac chuig m'athair. Bhí tae agus tobac an-ghann sna blianta sin.

In Earrach na bliana 1949 fuair m'athair bás. Bhí sé caoga hocht bliain d'aois. Le linn dom a bheith sa mbaile ar an tsochraid tháinig páipéir ó m'aint as Meiriceá le haghaidh Mary, mo dheirfiúr a bhí i Sasana. Bhí ochtar deirfiúr ag m'athair agus an chuid is mó acu i Meiriceá. Scríobh mo mháthair chucu ag iarraidh paisinéireacht do Mary a bhí ag iarraidh dul go Boston ach nuair a tháinig na páipéir bhí a hintinn athraithe ag Mary. Fiafraíodh domsa an mbeadh aon suim agam dul anonn. Thosaigh mé ag réiteach. Bhí foirmeacha le líonadh is le cur chun bealaigh agus ansin bhí orm fanacht leis an gcéad scéala eile. D'íoc m'aint i mBoston an phaisinéireacht — ticéad as Baile Átha Cliath go Boston. Tháinig mé abhaile as Tuaim ansin agus ar ndóigh bhí rudaí eile le fáil agus le déanamh sula bhféadfaí imeacht.

Chuaigh mé go Baile Átha Cliath ar an traen, an chéad uair riamh dom ar thraen agus an chéad uair riamh i mBaile Átha Cliath freisin. Bhí cairde le mo mháthair, muintir Bhúrca as Gleann Chatha ina gcónaí i mBaile Átha Cliath. Scríobh mo mháthair chucu agus bhí duine acu Paddy romham ag an stáisiún. Thug sé go dtí teach a dheirféar mé áit ar chaith mé cúpla oíche agus thug iníon léi go dtí Ambasáid Mheiriceá mé nó an consul mar a thugtaí air.

Ag an *gconsul*, bhí agallamh le déanamh agus fiafraíodh díom an raibh mé ag iarraidh é a dhéanamh i mBéarla nó i nGaeilge. Bhí mé ag ceapadh go m'fhearr an seans a bheadh agam ach é a thriail i mBéarla, ach chuir sé iontas orm go raibh rogha agam mar bhí androchmheas ar an nGaeilge ag an am. Bhí m'intinn déanta suas agam mura n-éireodh liom ag an *gconsul* nach raibh mé ag dul abhaile ach go gcoinneodh mé ag imeacht agus go dtabharfainn m'aghaidh ar Shasana. Bhí an bád bán ag dul anonn agus bhí mise le bheith uirthi. Istigh ag an agallamh tugadh cárta dom. Dúirt siad liom é a léamh agus nuair a bheadh sé sin déanta agam míniú a thabhairt dóibh ar a raibh scríofa ann. Is cosúil go raibh siad sásta mar cuireadh ar aghaidh mé go dtí an dochtúir, áit a raibh ort stripeáil, dul faoi scrúdú dochtúra agus ar tógadh *x-ray*. Is cosúil gurb é an galar eitinne nó TB a mbíodh siad ag faire amach dó agus mura raibh aon rian de ort bhí tú réitithe mar ba é sin an chuid deireanach den phróiseas. Tugadh dom an *x-ray* i gclúdach mór donn agus dúradh liom gan é a lúbadh. B'shin é Dé Luain agus chuir mé teileagram abhaile chuig mo mháthair le n-insint di go raibh mé pasáilte agus go raibh mé ag tabhairt m'aghaidh ar an gcéad chuid eile den aistear an oíche sin.

Chuaigh mé as sin amach ar bhus go Dún Laoghaire leis an

mbád a fháil go Holyhead. Ní raibh mise ach ag leanúint an dreama eile a bhí ag an *gconsul* mar ní raibh fhios agam cá raibh Dún Laoghaire.

Bhí an oíche go dona agus bhí mé tinn ar an mbád ar feadh an achair. B'shin é an chéad uair a chuala mé an t-amhrán *The Hills of Glenn Swilly* agus b'fachtas dom gurb é an t-amhrán ba deise é a chuala mé riamh ach chuir sé an-uaigneas orm. Nuair a shroich muid Holyhead fuair mé amach ar chaoi éigin cá raibh an traen go Euston. Bhí ainm an stáisiúin seo cloiste minic go maith agam ó dhaoine a bhíodh i Sasana.

Sular fhág mé Baile Átha Cliath mhol muintir Bhúrca dom dul isteach chuig *agency* a dhéanfadh socrú go gcasfadh duine éigin liom i Euston a chuirfeadh ar an traen ceart mé go Southampton agus a chuirfeadh lóistín in áirithe dom ansin freisin. Rinne mé sin ach nuair a shroich mé Euston ní raibh aon duine ann romham agus leis an scéal chaill mé an traen. Ní cuimhin liom anois cén chaoi a bhfuair mé amach go raibh traen ag imeacht as Waterloo. Fuair mé tacsáí go Waterloo agus d'éirigh liom traen a fháil as sin go Southampton ach chuir sé sin poll maith sa gcúpla punt a bhí agam.

Nuair mé amach an t-óstán a raibh mé leis an oíche a chaitheamh ann ach duirt siad liom go raibh siad lán. Thug siad cárta dom le seoladh teach lóistín eile agus dúirt siad liom na málaí a fhágáil acu féin. Tar éis tamaill ag cuardach agus ag cur tuairisce d'éirigh liom an teach a fháil amach. Bhí mé trom tuirseach. Rinne bean an tí rud éigin le n-ithe dom agus thit mé i mo chodladh sa gcathaoir. Nuair a dhúisigh mé chuaigh mé amach ag siúl, síos go bhfeicfinn an bád. Ansin chuaigh mé isteach i séipéal a chonaic mé ar an mbealach le cúpla paidir a rá sa tír mhallaithe protastúnach a raibh

"Tar éis seachtain a chaitheamh ar an bhfarraige shroich muid Nua Eabhrac agus is mise a raibh an t-áthas orm an Statue of Liberty a fheiceáil mar ba ghearr go mbeinn ar thalamh tirim. . . ."

mé inti. Sin é an scéal a bhíodh ag na sagairt sa mbaile ar aon nós, go gcoinneodh Dia sabháilte mé agus bhí mé ag brath go mór ar Dhia anois. D'fhill mé ar an teach agus bhí tine bhreá guail thíos. Fuair mé tae agus thaispeáin bean an tí mo sheomra dom agus agus bhí an-áthas orm leaba a fheiceáil. Bhí mé thar a bheith tuirseach mar níl ligfeadh faitíos dom titim i mo chodladh ar an mbád ná ar an traen.

Ar maidin lá arna mháireach dúisíodh mé. Duine éigin a bhí ag bualadh ar an doras. Bhí mé scanraithe agus cé nach raibh ann ach cailín le cupán tae ní raibh mé ag iarraidh an doras a oscailt. Ag bricfeasta casadh fear orm a bhí ag dul ar an mbád freisin. Tá mé ceapadh gur Sasanach a bhí ann a bhí ag filleadh ar ais tar éis cuairt abhaile. Thug sé sin misneach dom agus chuaigh muid chomh fada leis an mbád le chéile.

Ba é sin an 29 Samhain 1949, agus is ar an Mauritania a chuaigh mé as Southampton go Nua

Eabhrac. Bhí suas le 600 paisinéir ar bord. Bád breá agus bhí trí ghrád difrúil uirthi. Bhí an chéad grád, ar ndóigh, do lucht an airgid. Bhí mise sa dara grád mar go raibh sé mar chuid den phaisinéireacht a d'íoc m'aint. Bhí mé ag roinnt cábáin le bean as Meicsiceo, bean nach raibh mórán Béarla aici féin. Bhí an aimsir thar a bheith go dona agus chaith mé an chéad trí lá tinn. Ní raibh mé in ann an leaba a fhágáil le tinneas na farraige. Bhí mo chompánach ag iarraidh orm neart deochanna a ól ach ní raibh mé in ann tada a choinneáil istigh. Bhí sí thar a bheith go maith dom ach bhí mé cinnte nach mbainfeadh mé Nua Eabhrac amach beo. Tar éis an chéad trí lá tháinig beagán feabhais ar an aimsir agus bhí mé sa deireadh in ann an cábán a fhágáil. Bhí go leor Éireannach sa tríú grád. Ní raibh aon difríocht idir é seo agus an dara grád ach amháin go raibh níos mo daoine ag roinnt cábáin sa tríú grád. Is leo is mó a chaith mise an chuid eile den turas mar bhí neart ceoil, amhrán, spraoi, againn ach ag an am céanna bhí

uaigneas agus briseadh croí orainn. Ba é an scéal céanna ag gach duine againn é. Éireannaigh ag tabhairt a n-aghaidh ar shaol na bhfuíoll mar a cheap muid é, i dtír a raibh gach deis ar fáil inti agus saibhreas thar cuimse le déanamh.

Dá bhféadfaí dul de réir an bháid seo, ba chosúil go raibh saibhreas mór san áit a raibh muid ag dul. Bhí chuile áis ar an mbád ba chuma cén grád a raibh tú ann - pictiúrlanna, bialanna agus togha an bhia. Bia nár chleacht an chuid is mó againn ach ba bheag de a bhí cuid againn in ann a ithe. Tar éis seachtain a chaitheamh ar an bhfarraige shroich muid Nua Eabhrac agus is mise a raibh an t-áthas orm an *Statue of Liberty* a fheiceáil mar ba ghearr go mbeinn ar thalamh tirim. Bhí m'aint le bheith romham agus ba mhór an faoiseamh dom é seo. Ní bheinn liom féin níos mó. Ach ar dtús bhí orainn dul tríd *immigration* ar an mbád féin agus ansin trí chustaim. Bhí go leor rudaí curtha anonn liom ag daoine. Taephotaí agus soithigh is mó. Bronntanais dá ngaolta. Bhí

taephota amháin agam, is cuimhin liom, a dúradh liom a thabhairt dá leithéid seo de dhuine dhá mbeinn ag dul thar California agus ní raibh fhíos agamsa nach mbeinn.

Bhí mé ag súil go mór le castáil le m'aint agus bhí mé ag breathnú ar gach éadan ar an gcéibh go bhfeicfinn an n-aithneoinn as m'athair í mar ní fhaca mise riamh í ná fiú pictiúr di agus ní raibh aon áit faoi leith le castáil le daoine. Nuair a bhí mé ag siúl suas ag toraíocht mo chuid málaí tháinig an bhean seo anall chugam agus d'fhiafraigh sí díom an mé Bridie Hynes. Dúirt mé gur mé - "Is mise do cholceathrar" a dúirt sí - "Mary Whelan, tá d'aint (agus ba í aint sise freisin í) ag fanacht linn taobh amuigh. Tháinig mise isteach ag seiceáil na lipéad ar

na málaí a bhí faoin litir H go bhfeicfinn an raibh tú cinnte ar an mbád". Chuaigh muid amach agus chas mé le m'aint don chéad uair agus chuaigh muid as sin go *Grand Central Station* agus bhí tae agus greim le n-ithe againn ann sula ndeachaidh muid ar an traein go Boston. Fuair mé ar aghaidh go maith le mo cholceathrar. Is dócha go raibh sí níos gaire in aois dom ach bhí mé cúthalach agus bhí beagán faitís orm roimh m'aint.

Nuair a shroich muid Boston chuaigh m'aint abhaile go South Boston agus thug Mary Whelan mise abhaile go dtí a máthair, go 20 Saxon Street, Dorchester, an áit ar chónaigh siad.

Bhí mé an-sona ansin. Tháinig mo ghaolta ar fad ar cuairt i rith na míosa a chaith mé leo agus thug Pat Mellett as Camus a bhí posta ag

m'aint amach mé go minic agus isteach go lár na cathrach ag taispeáint chuile áit dom agus mise ag imeacht agus mo bhéal oscailte agam ag déanamh iontais do chuile rud.

Tar éis míosa fuair mé obair le clann Giúdach a raibh beirt ghasúr acu agus chaith mé trí bliana ansin. Bhí an obair crua - ag sciúradh ar do ghlúine agus bhí na huaireanta fada. Dá mbeadh cuairteoirí acu i gcomhair béile bheadh ort fanacht nó go mbeadh glanta suas agat ina ndiaidh is cuma cén t-am den oíche é agus ní raibh aon chleachtadh agam ach oiread a bheith ag obair le gasúir. Bhí an pá go maith. 25 dollar sa tseachtain agus leath lae Déardaoin - *Biddy's day out* - mar a thugtaí air agus Dé Domhnaigh. Nuair a théinn amach ar mo leath lae saor, bhíodh orm a bheith istigh ag 12.00 agus bhíodh orm cead a

fháil dul amach ar aon nós. Is dócha gurb í m'aint a rinne an socrú seo mar go raibh sí freagrach as mé a thabhairt anonn. Bhí cuid mhaith hallaí damhsa i Roxbury a mbíodh damhsaí gaelacha ar siúl iontu - *An Winslow Hall* - *An Hibernian* agus an *Enta Colonial Hall*. Is anseo a chasadh muid le chéile agus a mbíodh an *time* againn. Trathnóna Dé Domhnaigh is iomaí píosa breá damhsa a rinne muid thíos ar *Carson Beach* agus ar an trá i *Castle Island*. Bhíodh duine éigin i gcónaí ann le mileoidean chun cúpla port a chasadh.

Bhíodh ceol gaelach ar an raidió agus is iomaí deoir mhór a shíl mé le huaigheas i ndiaidh an bhaile. Ba rudaí mar sin a thugadh siar ar bhóithrí na smaointe tú. Bhínn i gcónaí ag fanacht le litir ón mbaile. Ní hé an obair chrúa ná na huaireanta fada a chuir as dom. Ba chuma céard a bhíodh ar siúl agat ní raibh tú in ann an baile a chur as d'intinn. Aimsir na Nollag nuair a bhínn i mo shuí ag béile breá bhínn ag smaoinéamh ar meas tú céard a bhí ag mo mhuintir sa mbaile. Ar nós chuile dhuine eile chuireadh mé *parcels* abhaile - éadach agus rudaí a cheap mé a bhí ag teastáil agus airgead chomh minic agus a d'fhéadainn. As an bpá a bhí mé a fháil bhí mé ag íoc costas na paisinéireachta 400 dollar ar ais le

m'aint, oiread áirithe do réir na míosa agus bhí mé ag iarraidh mo dhóthain a shábháil le cuairt a thabhairt abhaile ar mo mháthair faoi cheann cúpla bliain. Caithfidh mé a rá nach mórán do Bhoston a chonaic mise i rith na trí bliana sin.

Ar an 2 Meitheamh agus an choróin dá chur ar bhanríon Shasana agus ócáid mhór á dhéanamh dó i Meiriceá, thug mé cuairt abhaile. Isteach go Cóbh a tháinig an bád. Bhí an aimsir go maith agus ní raibh mé tinn an iarraidh seo.

Le linn mo chuid ama i dTuaim chuir mé aithne ar fhear óg ansin agus bhíodh muid ag scríobh ag a chéile seasta. Ní raibh mé i bhfad sa mbaile gur chas muid le chéile aríst agus bhí sé ag iarraidh go bpósfadh muid. Bhí súil agam go meallfainn go Meiriceá é mar ní raibh aon rún agamsa fanacht sa mbaile. Bhí seisean ag obair ar na busanna i nGaillimh agus bhí a mháthair ag iarraidh air fanacht sa mbaile. Níor oibrigh rudaí amach agus bhris muid suas ar feadh tamaill ach sular fhág mise le dul ar ais go Boston, bhí muid ar ais le chéile aríst agus chuaigh sé féin agus mo dheartháir Paddy go Cóbh liom an lá a raibh mé ag imeacht agus shocraigh muid go leanfadh seisean anonn níos deireanaí. Nuair a chuaigh mé ar ais d'iarr mé

ar m'aint an mbeadh sí sásta é a *sponseráil* mar ní bheinnse in ann. Chaithfeadh tú a bheith i do shaoránach sa tír, teach a bheith agat agus a bheith sásta a bheith freagrach ó thaobh oibre agus lóistín agus airgid ar feadh dhá bhliain don té a thabharfá amach. Ní raibh aon aithne ag m'aint ar an bhfear seo agus ní raibh siad toilteannach dul sa tseans. Idir an dá linn bhí mé ag scríobh ag Pat ach ní raibh mé ag fáil aon litir ar ais. Cheap mé ansin nuair nach raibh mé in ann paisinéireacht a réiteach dó go raibh deireadh leis an gcleamhnas eadrainn. Fuair mé amach níos deireanaí go raibh seisean ag ceapadh an rud céanna nuair nach raibh sé ag fáil aon litir uaimse. Níor theastaigh óna mháthair go n-imeodh sé agus las sí na litreacha.

Idir an dá linn bhí seisean ag féachaint le bealaí eile a aimsiú le dul go Meiriceá. Chonaic sé fógra sa bpáipéar ag cuardach daoine a mbeadh spéis acu obair i gCeanada. Ghlaoigh sé orthu agus dúirt siad go seolfadh siad na foirmeacha chuige. Nuair nár tháinig siad i gceann coicíse, scríobh sé aríst ach diabhal foirm. Sa deireadh ghlaoigh sé ar an oifig agus dúradh leis gur seoladh na foirmeacha chuige. Fuair a mháthair iad agus rinne sí an rud céanna leo a rinne sí le mo chuid litreacha - las sí iad. D'iarr sé ansin na foirmeacha a sheoladh chuig seoladh difriúil. Fuair sé iad, líon sé isteach iad agus tairigeadh conradh dó. Dhíol sé an carr agus chuaigh sé go Ceanada agus ar ndóigh bhí croí a mháthair briste. Scríobh sé chugam sular fhág sé. Bhí sé ag dul ar an mbád go New York agus as sin go Toronto ar bhus. Chuaigh mé go New York le castáil leis agus chuaigh mé chomh fada le Buffalo ar an mbus leis agus fuair mé bus as sin go Boston.

Bhí an bus deireanach ag sroichint Bhoston ar maidin Dé Luain agus bhí mé mall ag mo chuid oibre. Dúradh liom go raibh an jab caillte agam i Gellets. Ba chuma liom ach thaitin an obair liom agus ba comhlacht iad a d'foc go maith agus a raibh go leor Éireannach ag obair ann.

Chuig áit bheag iargúlta i bhfad amach as Toronto, Barry, a bhí ar an mbaile, a cuireadh Pat. Níor thaitin sé leis ar chor ar bith agus aistríodh go Toronto é. Conradh naoi mí a bhí i gceist agus bhí súil aige ansin go mbeadh sé in-ann dul isteach go Meiriceá ach bheadh air 500 dollar a íoc agus tairiscint oibre a bheith aige. Ar aon nós idir an bheirt againn bhailigh muid an chúig chéad dollar agus fuair mé litir ón mbainisteoir sa mhonarcha feola ina raibh mé ag obair *Colonial Meat Packing* go mbeadh obair aige do Phat. Sin é an chaoi a bhfuair go leor daoine isteach go Meiriceá sna blianta sin. Chuaigh mise go Toronto agus tháinig mé féin agus Pat go Boston Luan Cásca, Aibreán 1956. Bhí arasán agam féin agus ag mo dheirfiúr Annie i Dorchester agus in éineacht linn bhí beirt chailíní as ceantar Chuan an Fhóid Dhuibh i Maigh Eo, Mary agus Kathleen Murphy agus Treasa Ní Loideáin as an gCeathrú Rua. D'fhan sé san arasán seachtain nó mar sin linn nó go bhfuair sé áit dhá chuid féin ach bhí faitíos an domhain orainn go gcloisfeadh m'ainteanna go raibh sé sa teach linn mar ní bheadh glacadh ar bith lena leithéid acu ná ag aon duine ag an am.

Phós muid ar an 14 Meán Fómhair 1957 i Seipéal St Thomas

Aquinas i Jamaica Plain. Is é mo chol ceathrar Tom Neachtain as Béal an Daingin a thug chuig an altóir mé. Is í mo dheirfiúr Annie agus Connie Lenehan (fear a bhí ag obair le Pat i Toronto, bhí sé ag iarraidh teacht isteach go Meiriceá agus chuir muid an 500 dollar suas dó) as Ceann Tuirc i gCorcaigh a sheas linn. Bhí an bhainis i halla i Milton. Bliain ina dhiadh sin nuair a rugadh Anna Marie cheannaigh muid teach i Dorchester - 84 Maxwell St. Fuair muid cúnamh leis sin. Bhí muid sa teach sin ocht mbliana agus i rith na tréimhse sin bhí beirt ghasúir eile againn PJ agus Pádraig. Fuair athair Phat bás i dTuaim i 1967 agus tháinig litir óna mháthair ag rá go gcaithfeadh muid a theacht abhaile le cúnamh a thabhairt di leis an ngnó. Bhí siopa grósaera acu. Chuir muid an teach ar an margadh. Dhíol muid é agus tháinig muid abhaile. Níor oibrigh rudaí amach i dTuaim dúinn - theastaigh Pat ach níor theastaigh mise. Tháinig muid ar ais go Snámh Bó. Réitigh muid teach mo mhuintire ansin agus chaith muid sé bliana déag ansin. Is ann a rugadh an mac is óige, Noel. An t-aon fhostaíocht a bhí sa gceantar ag an am sin ná na Coláistí Gaeilge. Chaith mé na blianta sin ag plé le gaeilgeoirí i rith an t-samhraidh. Bhí na gasúir ag freastal ar Scoil Náisiúnta an Turlaigh Bhig agus ar Ghairscoil na bPiarsach ina dhiaidh sin. Chuaigh Anna Marie go Scoil Chuimsitheach Chiaráin ar an gCeathrú Rua agus na leids go dtí Scoil Pobail Mhic Dara i gCarna. Ní mórán feabhais a bhí ag teacht ar chúrsaí fostaíochta sa gceantar. Gach máthair a chastaí leat san áit bhí siad ag caoineadh a gclann a

bhí imithe ar imirce. Bhí a fhios agam gur gearr go mba é an scéal céanna agam féin é agus dúirt mé nach mbeinn mar sin. Thug mé turas go Boston. Ní raibh aon rún agam fanacht thall ag an am sin. Fuair mé i dteagmháil leis an gcomhlacht a raibh mé ag obair leo sular tháinig muid abhaile agus fuair mé obair ann. Dúirt siad liom go mbeadh obair acu do Phat freisin má bhí muid ag caint ar a theacht ar ais go Boston. B'shin é 1979. Chuaigh mise anonn sa Márta agus cuid den chlann amach i mí Lúnasa agus tháinig Pat agus Pádraig i mí Deireadh Fómhair.

Nuair a bhí muid tamall thall cheannaigh muid teach trí arasán i Jamaica Plain. Bhí muid ansin cúpla bliain sular dhíol muid é agus bhog muid go West Roxbury go dtí an teach a bhfuil muid ann ó shin.

Chríochnaigh na gasúir ach amháin Anna Marie scoil i mBoston. Chuaigh

Pádraig san arm agus PJ san aerfhórsa. Ní raibh sláinte Phat go maith le roinnt blianta anuas. Thagadh muid abhaile go Snámh Bó gach bliain leis an samhraidh a chaith-eamh ann. Ar an turas abhaile i mbliana fuair Pat an-tinn agus chaith sé trí mhí san Ionad Dianchúraim in Ospidéal na hOllscoile Gaillimh. Fuair sé bás ar an 7 Lúnasa agus tá sé curtha ina áit dhúchais, Tuaim Dhá Ghualainn, san áit ar theastaigh uaidh a bheith curtha. Beidh mise ag dul ar ais go Boston an mhí seo chugainn. Is beag a cheap mé ag teacht abhaile dúinn gur i m'aonar é.

an Caladh mór

Ceol, Ól,
bia agus CRAIC

An Spidéal, Co. na Gaillimhe
Teil: 091-553058

COMPLETE
LABORATORY
SOLUTIONS

SAOTHARLANN CHONAMARA TEO
ROS MUC
CO. NA GAILLIMHE
TEIL: 091-574355

INFO@CLS.IE
WWW.COMPLETELABSOLUTIONS.COM
NÍOS FAIDE NÁ RAON NA SÚILE

Áras Mháirtín Uí Chadhain

Cúrsaí Gaeilge:

Daoine fásta, Mic Léinn Tríú Leibhéal, Eachtrannaigh,
Cúrsaí Deireadh Seachtaine, Sainchúrsaí do
Chomhlachtaí

Ranganna Oíche Gaeilge do Dhaoine Fásta
Ranganna Oíche Ríomhaireachta trí Ghaeilge
(ECDL)

Seirbhís Rúnaíochta trí Ghaeilge don phobal

Bróisiúr agus gach eolas:

Áras Mháirtín Uí Chadhain,

An Cheathrú Rua,

Co. na Gaillimhe.

Fón: 091/595101

Facs: 091/595041

ríomhphost: caitriona.uichualain@nuigalway.ie

AER ÁRANN

AERFORT CHONAMARA

Eitiltí Laethúla go dtí Oileáin Árann

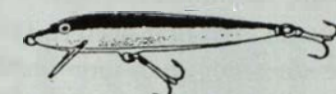
Oifig Eolais: Aer Árann
Aerfort Chonamara, Caisleán, Indreabhán
Facs: 091-593034 & 593054

Óst na nOileán - TIGH LEE -

Leitir Mealláin 551161

Óst & Bialann
Ceol gach deireadh seachtaine

Go n-éirí leis an bPleáráca

RAPIRE TEORANTA

Indreabhán
Co. na Gaillimhe
Teil: 091-593211
Facs: 593078

CUMANN HÚICÉIRÍ NA GAILLIMHE

Cathaoirleach: Séamus Breathnach

Rúnaí: Pádraig de Bháldraithe

Cisteoir: Ruaidhrí Ó Tuairisg

Oifigeach Caidreamh Poiblí: Cóilín Ó hIarnáin